

Timo Harakka sd

Kirjallinen kysymys kuurojen totuus- ja sovintoprosessista

Eduskunnan puhemiehelle

Rinteen-Marinin hallitusohjelma (2019) sitoutui käynnistämään valtiollisen sovintoprosessin kuuroihin kohdistuneista oikeudenloukkauksista.

Historiallinen totuus- ja sovintoprosessi käynnistyi selvittämällä huolellisesti kuurojen ja viittomakielisen yhteisön kokemia vääryyksiä ja yhteisön kokemuksia Suomessa 1900-luvun alusta nykypäivään. Ansiokas, vertaisarvioitu ja lajissaan ensimmäinen tieteellinen selvitys "Viitotut muistot" valmistui vuonna 2021.

Selvitys vahvisti tiedot, että viittomakielistä yhteisöä on syrjitty yli sadan vuoden ajan. Syrjinnän takia monet yhteisön jäsenet ovat sisäistäneet kielteisen kuvan itsestään ja yhteisöstään, kokeneet häpeää ja vaienneet. On välttämätöntä, että yhteisön kohtaamien vääryyksien käsittelyä on jatkettava yhteiskunnallisella tasolla.

Selvitys antoi toimenpidesuosituksia: 1) Historiallisten vääryyksien kohtaamisprosessia on kututtava totuus- ja sovintoprosessiksi. 2) Prosessi on rajattava kuurouteen ja viittomakieliseen kulttuuriin kohdistuneisiin hävittämisyrittämyksiin ja niiden käsittelyyn. 3) Prosessiin osallistuville on taattava asianmukainen omakielinen psykososiaalinen tuki. 4) Prosessissa on huomioitava myös väärintekijöiden näkökulma ymmärtäen kunkin ajan yhteiskunnallinen konteksti. 5) Prosessi tulisi kohdistaa koko suomalaiselle yhteiskunnalle. 6) Prosessin keskeisille toimijoille on tarjottava koulutusta ennen totuus- ja sovintoprosessin yksityiskohdista sopimista. 7) Prosessin sidosryhmien on sitouduttava prosessiin osoittamalla siihen tarvittavat resurssit. 8) Totuus- ja sovintokomission asettaminen on mahdollinen, kun komissiolla on tila toimia itsenäisesti ja riippumattomasti.

Valtioneuvosto asetti työryhmän kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin käynnistämiseksi 22.10.2022—23.6.2023. Valmistelussa aivan keskeistä on ollut tiivis, vuorovaikutteinen ja vahvasti osallistava yhteistyö valtiovallan ja kokemuksiin osallisten yhteisöjen välillä, joita ovat Kuurojen Liitto, Suomen kuurojen historiaseura, Suomen Kuurosokeat ja Finlands-svenska teckenspråkiga.

Ryhmä esitti tehtävänsä mukaisesti valtioneuvoston ja viittomakielisen yhteisön yhteistyössä käynnistettäväksi totuus- ja sovintoprosessin ja asetettavaksi sitä toteuttamaan sihteeristön sekä luonnoksen totuus- ja sovintoprosessin mandaatiksi. Työryhmä totesi lisäksi prosessissa tarvittavan psykososiaalista tukea, jonka toteuttamista STM on kartoittanut.

Kirjallinen kysymys KK 37/2023 vp

Mandaattiluonnoksessa todetaan seuraavaa:

"Totuus- ja sovintoprosessin tarkoituksena on tunnistaa ja dokumentoida kuurojen ja viittomakielisten henkilöiden kohtaamia historiallisia vääryyksiä. Lisäksi tehtävänä on tunnistaa nykypäivän syrjiviä rakenteita viittomakielisten henkilöiden kannalta ja ehdottaa toimenpiteitä syrjivien rakenteiden poistamiseksi pidemmällä aikavälillä. Totuus- ja sovintoprosessin pyrkimyksenä on lisätä viittomakielisen kulttuurin ja viittomakielten tuntemusta niin viranomaisten kuin yksittäisten henkilöiden keskuudessa. Lisäksi pyrkimyksenä on lisätä tietoisuutta yhteiskunnan tasolla niistä vääryyksistä, joita kuurot ja viittomakieliset ovat joutuneet historian saatossa kohtaamaan. Prosessi luo pohjan sovinnon rakentamiselle kuurojen ja viittomakielisten yhteisön sekä valtion välillä ja kuvaa tarvetta rakenteellisille muutoksille pidemmällä aikajänteellä."

Tämä prosessi on kuitenkin nyt täysin pysähdyksissä.

Orpon hallitusohjelma on aiheuttanut suuren pettymyksen kaikille, jotka ovat sitoneet voimavarojaan totuus- ja sovintoprosessiin. Ei voida puhua aidosta osallistamisesta ja vilpittömästä yhteistyöstä valtiovallan ja vääryyttä kokeneiden yhteisöjen välillä, kun uusi hallitusohjelma sivuuttaa työn kokonaan. Kuurojen Liitto on joutunut julkisesti toteamaan, että tilanne on "herättänyt yhteisössä valtavaa huolta", ja vaatimaan yhdessä muiden järjestöjen kanssa, että prosessi jatkuu työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Orpon hallitus on tarkoituksella jättänyt tärkeän prosessin levälleen. Se ei ole vastannut kuurojen ja viittomakielisten aiheelliseen huoleen eikä ole kahdessa kuukaudessa kyennyt linjaamaan työryhmän esityksen jatkoa. Näin Orpon hallitus on loukannut yhteisöjä, joiden kanssa valtiovallan olisi pyrittävä vilpittömästi totuuden ja sovinnon aikaansaamiseen avoimessa, osallistavassa ja julkisessa prosessissa. Orpon hallitus on vahingoittanut valtiovallan uskottavuutta sovittelussa, jossa valtiovallan vilpittömyys ja tahtotila olisi ilmaistava erityisen määrätietoisesti.

Orpon hallituksen ohjelmassa ei sitouduta jatkamaan Rinteen-Marinin hallituksen rasisminvastaista ohjelmaa, ei kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessia eikä panemaan toimeen eduskunnan yksimielisesti hyväksymää vammaispalvelulakia sovitussa aikataulussa. Kansainvälisen paineen pakottamana Orpon hallitus on kuitenkin joutunut valmistelemaan eduskunnalle yhdenvertaisuusselonteon, jonka yhteydessä hallitusohjelman laiminlyönnit on mahdollista — ja välttämätöntä — korjata.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Milloin hallitus käynnistää kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin, asettaa sille sihteeristön ja ohjausryhmän,

millä tavoin hallitus aikoo pahoitella kuurojen ja viittomakielisten yhteisöille totuus- ja sovintoprosessin sivuuttamista hallitusohjelmasta ja hankkeen jättämistä epäselvään tilaan ja

Kirjallinen kysymys KK 37/2023 vp

miten hallitus aikoo konkreettisesti vakuuttaa vähemmistöt siitä, että vaikka se on keväällä 2023 hylännyt jo käynnistetyt yhdenvertaisuushankkeet, se on syksyllä 2023 muuttanut asenteensa päinvastaiseksi?

Helsingissä 23.8.2023

Timo Harakka sd